

تۆرك يوردى

ناشرى: تۆرك يوردى
مدىرى: جلال ساھر

يىل ۶ جلد ۱۳ صاى ۱۴۴

۲۷ اپرول ۱۳۳۳

۱۳۳۳ صاى ۱۶

74

5

جانانی لاله خاطر دلری :

دوشورولن بر دشمن طیاره سنه

فاغاسنده قانلی بر کیمک طائیان
بر قارتالیه بکیزردک، ای اولوم قوشی
شیمدی آرتق بو مدھش سقوطلکه یان :
هانی قانادرلرکک مغرور اوچوشی...

عودتگی بکله سین اوجدیغک آدا :
انقاضگی روز کاردن روز کاره گیت وورا
بومباک یالغز بر آخاچ ییقدی شوراده،
صوگرا آجدی - نه موطلوا - کوچوک بر چوقور.

ظفرک بو... پک بویوک ظفر دوغروسی...
آلقیش قوبار دیولسه اردوگاهکدن.
سفی ووروب ایندیردی قوردیغک بوصو:
پارچالاندک نهایت صوگک گناهکدن.

روز کارلرک بیله اک جیلغین آسفی
قالیر آنافارطاده قورقوسندن لال.
تورکک تک بر قورشونی ایندیردی سفی.
طوپراقده سک ایشته سن، سماءه هلال...

مهالہ فخری

صنعتکارلریمیز نژدنده

- ۲ -

خالده ادیب خانمده برگون

دورت کوشه ، کوچوک بر اوطلهیدی : قویو تیرشه کاغذلی دیوارلرندن برنده اوزون وکنیش
بر سدر ، اوتکنده خلی اورتوسیه قیصه بر دیوان ، قارشینده سیاه بر پیانو ، وبر دیوارندهده
یشیل چیفی صوبا

سدرله دیوانک اورتسینده کتاب طولی بر تورنانت و آلامه ریکن بر قولتوق .
اوبر کوشهده ، اوزرینه ظریف بر حجم سجادهمی سربیلیویرمش باصیق ، یایوان بر قولتوق

دها طور ییور . صاغنده باقیر آرابه سک و ازوسیه بورمه بورمه مرمر سستون ، صولنده آناطولی چورده سی تورتولی کوچوچک سیاه ماصه ۱

ایشته خالده خام اولوش و سرین کوشه ده ، بو ساهه و کبار شرق ده قورینک اورتیه سنده اوطو . ریوردی . و بیاض پیرلئی ماوی بروسه بزلرندن چیقان اینجه خورمالر تیتره ک و کنیش پیراقلرینی برر یلپازه کبی بو صنعت شهریارینک صاریشین باشنه آ کیورلردی .

طاواندن سارقان پنبه آویزه یه قفس آره لقلرینک ثولکون ایشیق سوزونتیله چارپدچه باشمزه بلور بر دمت قیردانپور ، ماوی ، قیرمزی عکسلر دیوارلرده ، خورما دالارنده مینی مینی قوس قزحر تیتره تیور ، و آلتون صاجلی ، اینجه واوزون قاشلی ، ایری وبارلاق سیاه گوزلی ، منظم بوروتلی ، طولغون و آلتین یوزلی قادینی بوتون بوتون خیالیه شدیر ریوردی .

شرق اوطه لرینک محرم ، کتوم ، مونس روحی او کوشه ده ، یگیله شمش شرق قادینلرینک هیجانلی ، اصیل ، معصوم روحی ده شو ایپک سجاده ایچنده یدی .

أولا ولایت مکتبلرندن ، کویلی تربیه سندن بحث ایتدی . یحیی کالی آ کدم . بکا دیمشدی که : « زیارته کیدرسه ک اگر ، بو سفر په داغوغ بر خالده خام بولاجقسک ا » طوغری ! فقط اویله جانی قونوشیوردی که جمله لری برر ایضاحدن فضله یقین وکوزل کورن بر ادیبک تصویرلرینه بکزه یوردی .

قهوه لرمن کلدی . اوافق سکوتمز ائسانده ینه « خندان » ی دوشوندیم . بیلیم نهدن ، آز اول اوطیه کیردیم وقت ده خندان دوشوندمدی . خندانک لوندرده کی صالوننی تعریف ایتسه یدی ، خالده خام ، مطلق بویله بر اوطه تصویر ایده جکدی . چونکه بوراده ده انکیز تربیه سنی گورمش ، واوندن آلدینی قوتله مملکتنه دوشمش بر قادین اوطه سی ذوقی واردی ، سوسله آلایشن فضله ساده که و آهنکه اهمیت ویرن بر قادین ذوقی .

تربیه چیلکندن بحث ایدرکن ده « خندان » عقلمه کلدی . خالده خام ، - آناطولیده بر شفقت همشیره سی کبی طولاشوب مملکت چوچقلرینه یکی بر روح ویرمک آرزوسیه معصوم ، عادتا چیلغین خولیاره قایلان ، « خندان » ک املارینی فعله چیقارما یورمیدی ؟

وخندانله خالده خامی بر اوده باشمش ایکی قاردهش ، بر صنفده بر صروده یان یانه اوطورمش ایکی آرقاداش کبی بررلرینه بکزه تدم . یالکز خالده خامده دها جدی و طورغون ، دها متامل و دور اندیش بر آبالا وقاری ، بر آنا رقی واردی .

سیاحت انطباعلرینی صوردم . بکا عرب لیللرینی ، ایشیق وچوللر دیارینک شفاف و سرین کیچلرینی ، یانیق قهله نقشلی مناره لری ، مؤذن سسلرله موال ایگتیلرینک بو اوزاق و دینی ثولکله ره ویردیک ساده ، باکر ، اسرارلی حیاتی آ گلاندی . قونتهس دونو آبک عجم دشتلری ایچون ، آلتین عجم کلاری و بلبللری ایچون ، عجم فیروزه لرله عجم مینیاتورلری ایچون یازدینی چیلغین ، احتراصلی صحیفه لری او قودیم زمانکنه یقین هیجان طویدم .

خالده خانم کتابلرینک طولامباجلی ، اهامالی ، پک آهنگ اسلوبندن بوس بوتون بشقه بر ادايله قونوشور .

آلتون قدر پوروزسز ، نازک وطن سسند قیسه وطوق جملهلر واضح وایلیغ چینلابور ، اولرده نه ییپرامش لقتلر ، نه ده هرکسک کوروب سویله دیکی مبتدل احتیاسلر ! هپ یکی وهپ شخصی ...

-- یازارکن ده جملهلرکز خاطرکزه بویله قولایلقله کلیرمی ، خانم افندی ، یوقسه کلهلرکزی چوقی آراسکنز ؟

-- هیچ آرامام . قونوشدیغمندن ده قولای یازارم .

-- طیبی صوکرآ تکرار کوزدن کچیریر و دوزله تیرسکنز ، کلهلرکزه و جملهلرکزه صوگ ، قطعی بر شکل ویررسکنز !

-- پک آز اوقور ، پک ده آز دوزله تیرم ، اشرف پک عشق فسانه لری کبی یازیلرم آره سنده اک دوز کون اولانلرینی بیله بر ده اوقومام .

خالده خانم ده بز قارئلره ، اویله تووالترینی بیتیرمش ، قیافلرینی دوزله تمش سولای ، شیق جملهلر ویرمک مراقده ده کل ! اوده حامدگی یازدیغی اولمش بیتمش فرض ایدنلردن . کلهلر اوزرنده قویوجیلق ایتیمبور . اونک ایچون خالده خانمده اهاملر ، یوروجی اعوجاجلر ، قارا کللق قارا کللق کوشه لر وار . یعقوب قدری کبی تمیز کله و آهنگدار جمله مراقلیسی نازلری اعتراضه سوق ایدن بر اسلوب !

-- موضوعلرکزی ده کلهلرکزی کبی قولای بولورمیسکنز ، خانم افندی ؟

-- بویوک موضوعلر عقلمه قولایلقله کلیر . وهپ شمدی به قدرده اویله کلهلر . بن ایکی دورلو یازیچییم : بر رومانچی ، برده کوچوک حکایه ، کوچوک منتور شعر محرری ! رومانچیلقدہ مطلق ذهنمده موضوعک پلاننی یاپارم . بوتون وقایع تقرر ایدر . مثلاً حاکم و صفلر نصل اولاجق ؟ اوته کلیر ، اطرافنده نصل یاشایاجقلر ! بعضاً باب ، فصل ترتیباتی بیله ذهنمده یاپارم . اوندن صوکره قولایچه یازارم . یالکیز کتابک اورتله لرینه کلهجه قاراقته لرلر بکا حاکم اولور ، بن اولره ده کل . مثلاً ایلك سطر دن او صحیفه به قدر حکیمک آلتنده یوروندیکم ، اداره ایتدیکم شخصک بکا قارشى عصیان ایتدیکی زماندن صوکره کی کیدیشنی ، یاشاییشنی بعضاً بکنمهم . فقط او حرکتلر او قدر اویله اولمالیلردر که آرتق او شخصلر یاپاجقلرینی یاپارلر .

صوگ رومانم مسـئـئـلـا ، روشن پک ، یازدقلریمی بر حاکچیر برکی فاصله سز یازدم . اک چوغی بر بوجوق آی سوردی . یالکیز بر یره چکیلدم . اوراده متادیا یازدم .

-- پک آبی خاطرمد ده کل ، خانم افندی ، بو قدر طاشقینلقله یازان رومانچی برقادین دهاوار . غالباً زورر سان اولاجق . او قدر غایانه یازارمش که تکرار اوقودینی زمان جملهلرینک اوچده ایکیسی چیزه ، طی ایدرمش ! سزکده مثلاً صباحی ترجیح ایتک ، سکونتدن خوشلانق فلان کبی خصوصی یازمه عادتلرکیز وارمیدر ؟

— ایلک یازمه باشلادیقم زمان، چوقوقلم کوچوک کوچوکدی. خدمتچی فلان کلیر. متصل اوتیه بری صورارلر. اونلره جواب ویریرم. قلمی ده کاغددن آیرمازدم. بینمده او قدر شدتله تمرکز ایدردی که فکرلر، هیچ بر یابانچی سس اونلرک تکلفنی طاغیتامازدی. و متصل یازاردم. فقط شمعی یالکزلق و سس سزلک آریورم. مثلاً رومانلریمی غایت یالکزر یرده یازارم. و چوق maussade اولورم. یانمده چوق قهوه، چوق سیغاره اولمالی. هم بر قاچ قوطو سیغاره اوست اوسته طورمازه راحت ایدمه‌م. کاغدمک بویوککی معین اولمالی. دائماً اینجه و اوزون کاغده یازارم. یازدیقم بر آلیشدیقم بر اولمالی. ماصم، حققم، قلمم فلان ...

— یازمادن اول یازی سیاحتنه چیقار کی بوتون ب سلسله ترتیباتکیز ودرلودرلو مراسملریکیز وار، خام اقدی.

کولدی.

— بوتون بو احضاراتکیز تمام اولدقدن صوکره کړنده قاچ صحیفه یازاییلیرسکیز ؟

— بضا بکرمی، بضا آلی، بضا آلی، بضا آلی بکیز.

آلیله جکسنی طوندی ویرآز دوشوندکن صوکره:

— مبالغه اولماسین اما، دیدی، یازدیقم زمان برهفته ده آلی آلتش جمله بیله سویله‌مه‌م. و بکا خطاب ایتدکیزی زمان فوق‌العاده تیتیزله‌نیرم. یازدیقم شیشی او قدر سه‌وه‌رم که باشند صوکره قدر بنده، روحده او اثر احتراصلی بر حما اولور.

— بلکه بویله کونلرکیزده سزه برشی صورمه جسات ایدمه‌مین خدمتچیلر، متمادی دقتکیزدن برآز اوزاقلاشان چوققلر کندی حاللینه کیدرلر. فقط صنعت بو صیتی رابطه کیزک مکافاتنی سزه وبالخاصه بزه ویرر. چونکه اثرلرکیزک اگ قوتلی والک شخصی قسملری وقعهلرله یاراتدیغیز تیپلرده کی روحک غایت صبی انجمیدر. بو ادبیاتیز ایچون تمامیه یکی بر شیدر. اکثریا فقرات ایچون روحده کی رابطه غائب ایدن رومانچیلرمن، حکایه جیلرمن آزد کلدیر.

— هر اثری یازدقدن صوکره آرتق برشی لازمالیاجقم حسی کلور. بوتون ابداع قدرتمی، کهلری، صنعتی یازدیقم اثره صرف ایتدم و توکندم ظن ایدیورم. ایچمده طولی اولان او اثره طیشاری ویرمک ایچون عادتاً کندی بوشالتیورم. وایکنجی بر یازی به باشلا یاجقم زمان بر خلجیان کلور. موضوع وار. فقط آرتق بن برشی بابامایاجقم. بنده صنعت و صنعتکارلق تولدی، دیه شبهه واندیشه ایدیورم، باشلانجه او حرارت، او حمانی سور و کله یوب کوتوریور. همان صباحلین قالدنجه یازمه باشلام. وبالخاصه کیجه وقتی آل آیاق چکیلنجه چوق یازارم و هیجانلی یازارم.

— صنعتک بواصل هیجانی کوچوک یاشکزدن بری طوبار میسکیز، خام اقدی؟

— ظن ایدرم، اون ایکی یاشمندن بری، اشرف بک ... ایلک یازیلرم هیچ باصیلما دی. هر کس کی اولاً زورنالی یازدم. اون درت اون بش یاشلرنده‌یدم. بعضی موضوعلر توسیع ایدردم. خواجه رضا توفیق بک بکنیردی. مثلاً «خراب معبدلر ده کی دالر» ی او وقت یازدم.

بویله بر قاچده رومان فلان یازمش. یالکیز اوده کبلره او قوروش. اونلرده آغلارلر مش.

طبیعی بونلر نشر اولونماش .

-- أولا یازمقده بر غایه کز اولدیمی ؟

-- یازمقده هیچ بر غایه اولمادی . یازمقی یازمق ایچون سه ودم . بر انساك نصل سسی اولورده سویله رسه بنده بر قوش توتر کی یازدم . یازمق حیاتمک بویوک بر حظیدر . وقطعاً شهرت دوشو . نمه زدم . چوجوقلغمدن بری ایچمدن چیقماق ایسته بن بر صنعت آرزوسی واردی . چوجوقلغمدن ده حکایه لر تصور ایدر ، او وقت حکایه لریمی بر آقتریس کی اویناردم . هیچ بر غایه دوشونمدم .

-- اثرلریمی ده یازوب بستر دیکم آندم . نجه قیمتی حائز ده کلدو . چونکه ایچمده کی روحانی احتیاض مادیله شنجه آرتق اهمیتی قالمایور . قابوغنی دیکشدیرن بر بیلان کی اُسکیسنه باقماورم بیله . او قدر اولره یابانچی قالمق ایستهم . یازیلرملک آپ بر قسمی بویله غیب اولوب کیتمشدر .

-- هانکی صنعتکار سنک کی حس ایتممشدر ، خام افندی ؟ کله لر وصحیفه لر حاله دوکوان هر موضوع معنویتکیزک جنتندن قوغولمش بر حوا سفیللیکله سورونیور . بکارتندن ، ممتازیتندن او قدر غیب ایدیور . یازمق بکا بر کناء ایشله مک کی کلیر ، ایشله مه دن اول جاذب ، طاطلی و مجبر ، ایشله نجه ده قورقاق ، پشیان ، مضمحل اوت ، اوت ، صنعتکارله یازیبی آدمله حوا کی ! ...

جمله لریمی باشک اشارتیه تصدیق ایتدی و دوشونجه لی دوشونجه لی کولومسه دی .

-- فرانسلرله انکلیزلردن الک فضلہ کیملری او قودیکز و هانکیلرینی ترجیح بویوردیکز ؟

-- انکلیزلر ایچون خصوصی احتیاسلرم : أولا بایرونی طایپنیر کی سه ودم . طبیعی بوکون . نم ایچون بر آز اُسکیمشدر . سیما اولار ق بنده الک چوق تاثیر یابان شکسیر و انکلیزجه انجیلدر . شکسیرله انجیل بکا دائماً آرقاداش اولدیلر . بونلری مزمن بر حالده سه ودم ، برابر بولوندورور و او قودوم . حرکت اولار ق ده الک فضلہ پرده افاته لیتلری سه ودم . نم صنعت طویقورمه الک فضلہ یاقلاشان بونلردر . حکایه جیلردن الک فضلہ دیکه نسی سه ودم . انسانلی ایچون چوق سه ودم .

فرانسزلردن عینی درجه ده زولایی سه ودم . فقط آرتیست اولار ق ده کل . انسان و حقیقت آدمی اولار ق . زولا قدر بویوک انسان کورمه م . کیمه بکزمه مک ایسترسک دیسه لر زولایه دیرم . بونون بویوکلکنه رغماً بالزاقه تحمل ایدم . ژورژ سانی زمان زمان سه ودم . تمامیه چوق سه ودم . دوده یله موباساندو .

-- بزده ، سلفلر کزدن الک چوق سه ودم کیز شاعرلر وادبیلر هانکیلریدرو نیچون سه ودم رسکز ؟

-- ایلاک تورک شاعرلری حقنده کی احتیاسلرم انکلیزلری او قودقدن سوکره تورکلره دونمک صورتیه اولدی . واک چوق حامدی سه ودم طبیعی . اثرلری ایچنده أولا «مقبره ی و «تولوه یی او قودوم . او وقت اون بشله اون یدی آره سنده ایدم . حامدی بکا رضا توفیق بک ایضاح ایدردی . سوکره کندییم صره ایله او قودوم . «طارق» «مثلا بایلیردم . «أشیر» ی او قدر سه ودم . «طارق» بکا فوق العاده بر اثر گلیوردی . بعضی یلرلنده حقیقتاً hébraïque شیلر وار . سوکرا حامدک فاتح تر به سنده ، گبی épique مسی شیلرینه ده بایلیردم . او وقت نم نظر مده الک بویوک آدم رضا توفیق بک ، الک بویوک شاعره حامدی .

خالده خانمك حامد حقنده كي احتسaslری دوشونجه می دها قوتلندیدردی : حامدك خالده خانم اوزرنده بویوك تاثیرلری کورولور. خندانده عشق تحلیللارنده کی احتراصلی جملهر، تضادلر، ترددلر بکابر چوق یرده حامدی خاطر لاندی . یالکیز خالده خانم ترکیب و تحلیللارنده حامد کی درین و طاغینیق ده گل، دها دوز و دها انسجامی ؛ بیراهم نهدر ، حامدله خالده خانم آراسنده مشترک نقطه لر وار : درونی قوتی ، کنیش جولانلری ، شکدن فضله روحه اهمیت و بریشمی ، نهدر ؟

خالده خانم سوزلرینه دوام ایدیوردی : برده ثولشلردن بنجه الکیمی حائر اولان کالدر، دیدی . اما اثرلرینی سه ودم ديه ده گل، اثرلرینك آرقه سنده کی کال بنی علاقه دار ایدردی . مرد ، جسور ، فداکار ، بر غایه عاشق ، قهرمان روحی بر ملت آدمی ! اسکیلری دیوان ولغت ألمده ، آیلرجه اوقودم . اونلر بنم اوزرمده مهم تاثیرلر پامادی . بر آرز صنی بولدم . بن حامدلری ، کاللری اوقودیم زمان فکرت دها او قدر بویوك یازیلرینی یازمامشدی . « سیس » یله بنم اوزرمده ییلدیریم کی آنی سرعتی ، مدهش صورتده صارصیحی بر تاثیر یابدی . فکرت چوقلوق حیاتك قهرمانی ده کلدرد . فکرتی اوقودیم زمان یاش وقفا اعتباریله ائی اولغوندم . فقط خارق العاده بویوك شخصیتك قدرتی اوزاقدن طویاردم . طوغریسنی سویله مک لازمسه رباب باشند صوکه قدر بنم اوزرمده عینی قوتی ادامه ایدن بر معظم اثر تاثیر بیراقدی . فقط ایچنده اویله مخلص پارچه لر وارکه بر دها هیچ بر بویوك قلب طرفدن تکرار ایدیه میه جك قدر جدا نفیس ، نظیرسز و صرف فکرته مخصوص تزیه شیلر !

قارشیده یشیل دیوارلرک قویو گولگه لری آره سندن فکرتك ماسقی بیاض مرمر کویوک کی قاریبور ، ماضینك قارا گلقلارنده طوغمش بر آی حشمتیله وقور وسا کن دیگله یوردی . خالده خانم دوشوندی :

— مثلاً و هجران موقتدن صوگرا... —

بر ایکی منظومه اسمی دها صایدی . قابو آرالاندی . تورک ایشله مه ثورتوسیه کوچوک بر چای ماصه سی کتیریلدی . اوزرنده انجه دیابلره سورولمش تره یاغلر ، بر رچل و ایکی فتجان قویو چای واردی . خالده خانم ذهنده فکرتك بر قاچ شهرینی دها آرایوردی . ومثلاً ، ومثلاً... دیدی . مثلاً جایمزی ایچلم، دیدی . گولدی .

وهریودوم جای آراسنده ینه آکلاتماسنه دوام ایتدی . صوردیم برسواله جواب اوله رق دیدیکه : — اسکی دوره ایله تنظیمات آره سنده کی فرقی تنظیماتله بزم دوره آره سنده کی فرقدن دها خارق العاده گوریورم . مثلاً « تبصره » صاحیبه کالک نفعیدن ، ندیمدن بو طرفه آتلاقلری اوچوروم ، بزم کالدن فلان بو طرفه آتلاقیمز اوچورومدن دها بویوك ! اونك ایچون اونلری ، تنظیماتك باشلانغیجی دها سه ودم . تنظیماتك باشند کی محررلرمنی اثر اعتباریله ده گل، ذهنیت اعتباریله دها یوکسک بولورم . اونلر دها قوتل ایدم آل صاحبلی . او وقتك محیط ذکائیه ده دها یوکسک .

— سزنی سؤالرمه بک یوروپورم احتمال ، خام افندی . مساعده گزله سورابیلیریم ییگی ییگی شاعرلرمنله ییگی نثرچیلرمن نزدکزده نه تاثیر یاپیور .